

OHRANJANJE EKSTENZIVNE KMETIJSKE KRAJINE V KRAJINSKEM PARKU PIVŠKA PRESIHAJOČA JEZERA V OKVIRU PROJEKTA PIVKA.KRAS.PRESIHA

CONSERVATION OF EXTENSIVE AGRICULTURAL LANDSCAPE IN THE SEASONAL LAKES OF PIVKA NATURE PARK THROUGH THE PIVKA.KRAS.PRESIHA PROJECT

Nina DOLES

Strokovni članek

Ključne besede: ekstenzivna kmetijska krajina, kmetijstvo, ohranjanje narave, Pivška presihajoča jezera, projekt PIVKA.KRAS.PRESIHA

Keywords: extensive agricultural landscape, agriculture, nature conservation, Seasonal Lakes of Pivka, PIVKA.KRAS.PRESIHA project

IZVLEČEK

V letih 2021–2023 je bil v Krajinskem parku Pivška presihajoča jezera izveden obsežen naravovarstveni projekt PIVKA.KRAS.PRESIHA, namenjen ohranjanju ekstenzivne kmetijske krajine, habitatnih tipov 3180* Presihajoča jezera in 62A0 Vzhodna submediteranska suha travišča (*Scorzonera villosa*) ter metulja 1059 strašničinega mravljiščarja (*Maculinea teleius*) na območjih Natura 2000 Javorniki-Snežnik (SI3000231) in Snežnik-Pivka (SI5000002). Z odstranjevanjem lesne zarasti so bile zaraščajoče se površine povrnjene v travišča. Z vzpostavitvijo pogodbenih in skrbniških varstev na odkupljenih zemljiščih in zemljiščih v zasebni lasti je zagotovljeno njihovo nadaljnje vzdrževanje. Pri izvajanju aktivnosti so se ukrepi varstva narave tesno prepletali z ukrepi Strateškega načrta skupne kmetijske politike.

V članku podajamo opis aktivnosti in naše poglede na izzive pri izvajanju projekta.

ABSTRACT

In the years 2021–2023, an extensive nature conservation project PIVKA.KRAS.PRESIHA was carried out in the Seasonal Lakes of Pivka Nature Park, aimed at preserving the extensive agricultural landscape, habitat types 3180* seasonal lakes and 62A0 eastern Sub-Mediterranean dry grasslands (*Scorzonera villosa*) and butterfly 1059 scarce large blue (*Maculinea teleius*) within the Natura 2000 areas Javorniki-Snežnik (SI3000231) and Snežnik-Pivka (SI5000002). By removing the woody vegetation, the overgrown areas were restored to grasslands. Establishing contract-based protections on purchased land and those in private ownership ensured their further maintenance. During the implementation of the activities, nature protection measures were closely intertwined with the Strategic plan of the Common Agricultural Policy.

In the article, we provide a description of the activities and our views on the challenges in implementing the project.

1 UVOD

Krajinski park Pivška presihajoča jezera (v nadaljevanju KP PPJ) se razteza na 140 km² v južnem delu Pivške kotline, na t. i. Zgornji Pivki, in na Javornikih v občini Pivka. Višje ležeče dele parka prekriva gospodarsko pomemben gozd prevladujoče združbe jelke in bukve. Proti nižjim delom se razprostirajo sestoji hrastovih in belogabrovih gozdov. Mednje so mestoma vrinjeni suhi travniki v košni ali pašni rabi.

Nižje dele kotline vse do Pivške ravnice prekrivajo travniki različnih tipov. Zaradi opuščanja tradicionalnega kmetijstva in paše ter prehoda na hlevsko rejo so se travniki vse od 70. let 20. stoletja dalje zaraščali. Zarast se širi večinoma na manj rodovitnih delih, kot so jezerske kotanje in suha travišča, ki se spreminjajo v neprehodne goščave. Prevladuje predvsem grmovna zarast s posameznimi zaplatami dreves.

Po dolgem pripravljalnem obdobju je Občina Pivka z ekipo zaposlenih v KP PPJ poleti leta 2021 začela izvajati projekt **„Izboljšanje stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov Krajinskega parka Pivška presihajoča jezera – PIVKA.KRAS.PRESIHA“**. Pri izvajanju triletnega projekta (2021–2023), ki sta ga sofinancirali Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj in Republika Slovenija, je Občina Pivka (kot vodilni partner) sodelovala s strokovnimi institucijami s področja varstva narave, kmetijstva in biologije¹. Širši namen projekta je bil ohranjanje ekstenzivne kmetijske krajine v krajinskem parku, ki leži na območjih Natura 2000 Javorniki-Snežnik (SI3000231) in Snežnik-Pivka (SI5000002), kar je botrovalo številnim aktivnostim, namenjenim ohranjanju ekstenzivne kmetijske krajine – področju, ki je kompleksno, saj ga pokriva veliko institucij, zakonodaj, politik, idej in prizadevanj.

Največji delež površine parka pokriva gozd, sledi ekstenzivna kmetijska krajina. Kot nakazuje že ime parka, so eden izmed pomembnih habitatnih tipov v parku presihajoča jezera (Natura 2000, habitatni tip 3180*), kjer najdemo mokrotne travnike, po površini prevladujoči travniški habitat pa so suha travišča (Natura 2000, habitatni tip 62A0 Vzhodna submediteranska suha travišča (*Scorzonneretalia villosae*)).

Aktivnosti, vezane na traviščne habitate, smo v projektu združili v tri obsežne varstvene cilje:

- **izboljšanje stanja ohranjenosti habitatnega tipa 3180* Presihajoča jezera;**
  - **izboljšanje stanja ohranjenosti habitatnega tipa 62A0 Vzhodna submediteranska suha travišča (*Scorzonneretalia villosae*)**
- ter
- **izboljšanje stanja ohranjenosti strašničinega mravljiščarja (1059 *Maculinea teiei*) z ohranjanjem nižinskih ekstenzivno gojenih travnikov (6510).**

¹ Zavod Republike Slovenije za varstvo narave – območna enota Nova Gorica; Kmetijsko-gozdarski zavod Nova Gorica – izpostava Postojna; Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije Univerze na Primorskem.

2 NEPOSREDNE AKTIVNOSTI ZA DOSEGANJE VARSTVENIH CILJEV

2.1 ODKUP NARAVOVARSTVENO POMEMBNIH ZEMLJIŠČ NA OBMOČJIH POSAMEZNEGA HABITATNEGA TIPA OZIROMA HABITATA VRSTE

2.1.1 Namen

Odkupe naravovarstveno pomembnih zemljišč smo načrtovali znotraj vseh treh zgoraj omenjenih varstvenih ciljev projekta, da bodo trajno namenjena dejavnosti ohranjanja narave. Odkupljena zemljišča predstavljajo osnovno jedro varovanih površin, na katerih lokalni kmetje skladno s smernicami KP PPJ izvajajo prilagojene kmetijske prakse.

2.1.2 Izvajanje in izzivi

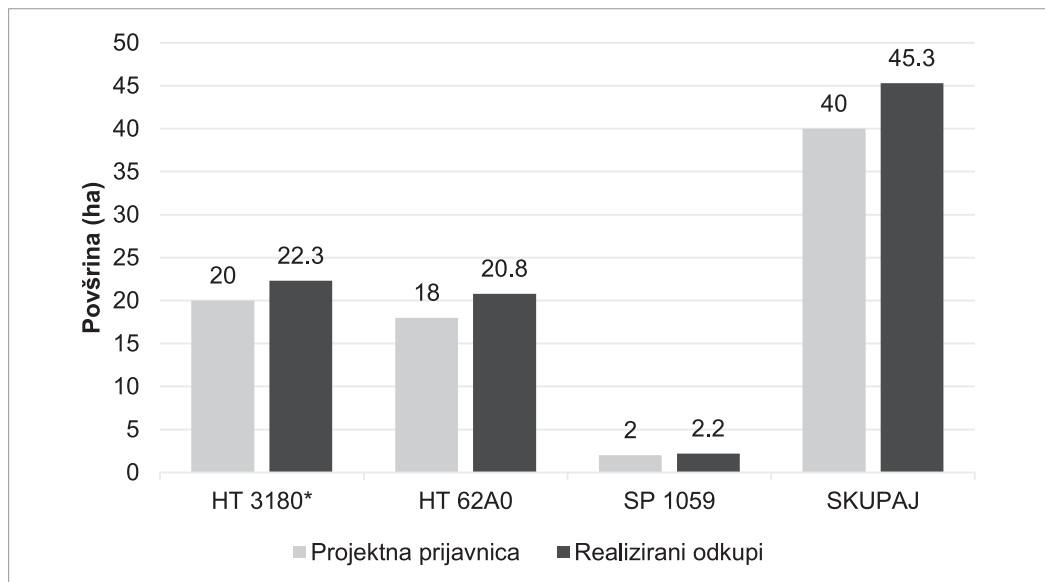
Namero o odkupih smo objavili v spletnih medijih in javnih objavah, a se nanjo ni odzvalo dovolj prodajalcev, zato smo iskanje zemljišč in njihovih lastnikov nadaljevali zaposleni na Občini Pivka. Izbirali smo naravovarstveno pomembna zemljišča, ki smo jih večinoma odkupili od lastnikov, ki so jih podedovali, sami pa niso več aktivni kmetje. Lastnikom smo predstavili, čemu bodo odkupljena zemljišča namenjena, kar je večino spodbudilo k prodaji. Nekaj je bilo tudi primerov, ko so sicer aktivni kmetje prodali svoja manj produktivna ali odročna zemljišča, katerih upravljanje za njihovo kmetijsko gospodarstvo ni imelo več pravega pomena. Z odkupi nismo želeli konkurirati ekonomsko in intenzivno usmerjenemu kmetijstvu Pivške kotline, zato smo si prizadevali odkupiti manj kakovostna zemljišča na območjih presihajočih jezer, suhih travnišč in na območju pojavljanja strašničinega mravljiščarja. Dodatno prednost za lastnike, ki so se odločili za prodajo, je predstavljalo zmanjšanje administrativnih nalog lastnika pri izvedbi prodaje. Postopek prodaje zemljišča smo vodili zaposleni na Občini Pivka, tako da so imeli lastniki pri prodaji manj obveznosti.

Največ težav nam je povzročal odkup zemljišč na območju pojavljanja strašničinega mravljiščarja. Na podlagi monitoringa metuljev z metodo lova, markiranja in ponovnega ulova (angl. MRR) je bilo ugotovljeno, da so populacije strašničinega mravljiščarja skoncentrirane na ekstenzivnih mokrotnih travnikih poplavne ravnice reke Pivke, ki se razteza med vasmi Klenik, Parje in Radohova vas (Gorkič, 2023). Ti travniki so med najbolj produktivnimi v dolini, saj lahko proizvedejo večjo količino kakovostne voluminozne krme. Kmetje so te travnike v preteklosti načrtno odkupovali, zato so bili sedaj manj naklonjeni prodaji ali vpisovanju operacij Skupne kmetijske politike, ki vplivajo na kakovost proizvedene krme.

Izkazalo se je, da je odkupovanje zemljišč dolgotrajno delo, ki zahteva veliko več časa od načrtovanega v projektni prijavi. Odkupe sta upočasnjevali, v nekaterih primerih pa tudi onemogočali, velika razdrobljenost zemljišč (najmanjše odkupljeno obsega le 42 m²) in neurejena lastništva (preminuli lastniki zemljišč, v tujini živeči lastniki, deljena lastništva itn.). Posledično je bilo treba v aktivnost vložiti več delovnega časa, ki smo ga namenili predvsem osebni predstavitvi ideje varstva narave na odkupljenih zemljiščih v prihodnje, kar je pozitivno vplivalo na odločitev lastnikov za prodajo.

2.1.3 Rezultati

Projektno načrtovani in realizirani odkupi naravovarstveno pomembnih zemljišč so prikazani na sliki 1.

Slika 1: Projektno načrtovani in realizirani odkupi na posameznem habitatnem tipu oz. območju pojavljanja vrste.

Figure 1: Project-planned and implemented purchases in each habitat type or area of the occurrence of the species.

2.2 SKRBNIŠKO VARSTVO NA ODKUPLJENIH ZEMLJIŠČIH TER POGODBENO IN SKRBNIŠKO VARSTVO NA ZASEBNIH ZEMLJIŠČIH

2.2.1 Namen

Že od priprave projekta dalje je bilo načrtovano, da se odkupljena zemljišča preda v upravljanje zainteresiranim lokalnim kmetom z ukrepom skrbniškega varstva. Na ta način se širi ideja o prilagojenih kmetijskih praksah in njihovem osnovnemu poslanstvu, upravljavec parka pa pridobi ključne stike z lokalnim prebivalstvom ter istočasno spodbuja razvoj lokalnega kmetijstva.

Drugi način za doseganje projektnih ciljev je vzpostavitev pogodbenega varstva na zasebnih zemljiščih oziroma skrbniškega varstva na zemljiščih, ki jih imajo lokalni kmetje v najemu, s čimer smo načrtovali aktivnosti razširiti tudi na zemljišča v zasebni lasti.

2.2.2 Izvajanje in izzivi

Pravna podlaga za urejanje skrbniškega varstva je 48. člen Zakona o ohranjanju narave (v nadaljevanju ZON) (1999), ki določa, da skrbništvo omogoča aktivno varstvo naravne vrednote

s sklenitvijo pogodbe o skrbništvu z osebo, ki ni lastnik naravne vrednote ali nepremičnine na zavarovanem območju in izvaja posamezne naloge varstva. V pogodbi se določijo naravna vrednota, ki je predmet varstva, opustitve ali aktivnosti skrbnika, s katerimi se doseže namen varstva naravne vrednote, višina sredstev za opustitev oz. aktivnosti skrbnika ter trajanje pogodbe in druga določila. Takšno pogodbo lahko sklene ministrstvo ali pristojni organ lokalne skupnosti. Smernice za nadaljnje upravljanje z zemljišči, ki so bile v pogodbah navedene kot obveznosti skrbnika, smo predhodno oblikovali in uskladili s projektnimi partnerji².

Pred objavo javnih pozivov za skrbniško varstvo zainteresiranim kmetom spomladi 2022 je bilo treba zagotoviti zemljiškoknjižno lastništvo Občine Pivka nad odkupljenimi zemljišči. Poleg rednega postopka vpisa v zemljiško knjigo so resno oviro pri tem predstavljale grafične enote kmetijske rabe (v nadaljevanju GERK-i), ki so bile že prisotne na zemljiščih. Do nedavnega jih je namreč lahko vsakdo vrisal kamor koli, brez dovoljenja lastnika zemljišča. Neurejeno stanje se v aktualnem Strateškem načrtu skupne kmetijske politike (MKGP³, 2023) sicer rešuje, a po mojem mnenju vse premalo ambiciozno in odločno. Tako smo pred oddajo zemljišč v skrbniško varstvo najprej razreševali, kdo ima vrisane GERK-e na zemljiščih Občine Pivka. Velika zemljiška razdrobljenost in neurejenost lastniških razmerij sta odkrivanje le še otežili. Po mnogih dopisih, sestankih na Upravni enoti Postojna in individualnem reševanju situacij smo dosegli, da so dotedanji nosilci GERK-e izbrisali. Kjer je bil kmet, ki si je želel upravljati s tem zemljiščem, obenem že nosilec GERK-a, teh težav ni bilo.

Objavili smo tudi javne pozive za pogodbeno in skrbniško varstva na zemljiščih v zasebni lasti. Pravna podlaga za urejanje te vrste varstva je 47. člen Zakona o ohranjanju narave (1999), ki določa, da se varstvo naravne vrednote lahko zagotovi s sklenitvijo pogodbe o varstvu naravne vrednote z lastnikom naravne vrednote ali nepremičnine na zavarovanem območju. Pri pogodbi o varstvu je treba definirati naravno vrednoto, ki je predmet varstva, opustitve ali aktivnosti podpisnika, s katerimi se doseže namen varstva naravne vrednote, ter določiti višino sredstev za opustitev oz. aktivnosti podpisnika.

Velika zemljiška razdrobljenost in neurejenost lastniških razmerij sta vplivali tudi na to projektno aktivnost, saj je veliko zemljišč v lasti ljudi, ki se s kmetijstvom ne ukvarjajo več in jih posledično oddajajo v najem. Pri podpisovanju pogodb smo bili pozorni na status podpisnika pogodbe. Z lastniki zemljišč smo vzpostavili pogodbeno varstvo (ZON, 47. člen), z najemniki zasebnih zemljišč skrbniško varstvo (ZON, 48. člen), imeli pa smo tudi primere, ko je šlo za varstvo in skrbništvo (ZON, 47. in 48. člen), saj je imel podpisnik pogodbe v lasti le delež zemljišča. Dodatno delo je predstavljalo pridobivanje najemnih pogodb ali soglasij, s katerimi so zainteresirani kmetje dokazali, da se lastniki zemljišč strinjajo z vključitvijo v projekt. V pogodbeno in skrbniško varstvo smo sprva vključevali le zemljišča, katerih del je bil zaraščen z lesno zarastjo (na teh površinah smo izvajali drugi dve neposredni projektni aktivnosti), kasneje pa tudi zemljišča brez zarasti, s čimer smo občutno povečali površine, ki so bile vključene v projekt.

Ker (kohezijski) projekti trajajo le nekaj let, z njimi ni mogoče urediti upravljanja travišč na dolgi rok oziroma zagotoviti trajnosti njihovega upravljanja, čeprav je to ena izmed projektnih zahtev. Financiranje prilagojenih kmetijskih praks se tako konča z zaključkom projekta.

2 Zavod Republike Slovenije za varstvo narave – območna enota Nova Gorica; Kmetijsko-gozdarski zavod Nova Gorica – izpostava Postojna; Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije Univerze na Primorskem.

3 Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Ker smo želeli zagotoviti trajno upravljanje zemljišč, smo obveznosti podpisnikov povezali z obstoječimi ukrepi Strateškega načrta skupne kmetijske politike (MKGP, 2023) in med pogodbenimi zahtevami navedli tudi vpis zemljišč(a) v primerne operacije (glede na habitatni tip ali vrsto) intervencije Kmetijsko-okoljsko-podnebna plačila (v nadaljevanju KOPOP) za obdobje petih let po izteku projekta. Gre za zahtevnejše, nadstandardne sonaravne kmetijske prakse, ki prispevajo k blaženju podnebnih sprememb in prilagajanju nanje ter varovanju naravnih virov (voda, tla, zrak) in biotske raznovrstnosti. Pri projektno obravnavanih traviščih gre za naslednje tri operacije: Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov (v nadaljevanju VTR) na zemljiščih presihajočih jezer, Posebni traviščni habitati (v nadaljevanju HAB) na suhih traviščih ter Traviščni habitati metuljev (v nadaljevanju MET) na območju pojavljanja metulja strašničinega mravljiščarja.

Zaradi prehoda v novo programsko obdobje Skupne kmetijske politike v času izvajanja projekta smo morali podpisane pogodbe že v naslednjem letu prilagoditi novim vrednostim plačil posamezne operacije intervencije KOPOP. Potrebne je bilo veliko usklajevanja vsebine aneksov za pogodbe o varstvu in skrbništvu s sočasno reorganiziranim ministrstvom (po novem Ministrstvom za naravne vire in prostor Republike Slovenije).

V času trajanja projekta smo upravljanje z zemljišči, tako odkupljenimi kot zasebnimi, (vsaj delno) financirali iz projektnih sredstev ter dodatno zahtevali še strožje obveznosti, kot jih zapoveduje trenutno veljavni Strateški načrt (MKGP, 2023) (na primer: poznejši datum košnje od tistega v operaciji intervencije KOPOP). Preostali čas veljavnosti pogodb o varstvu oziroma skrbništvu pa bo upravljanje z zemljišči financirano le iz ukrepov obstoječega načrta Skupne kmetijske politike.

Vzpostavitev skrbniških in pogodbenih varstev smo ves čas izvajanja utrjevali z intenzivnimi komunikacijskimi aktivnostmi s kmeti. Prvo komuniciranje s kmeti smo opravili v obdobju omejitev gibanja in združevanja zaradi razglašene pandemije covida-19. Tako smo najprej pripravili video predstavitev projekta in njegovih aktivnosti ter jo delili na spletnih kanalih. Kasneje smo komunikacijske aktivnosti usmerili v individualne sestanke s kmeti, tako na sedežu parka kot pri kmetih doma. Kot zelo uspešni so se izkazali predvsem t. i. informativni dnevi, ki smo jih organizirali s Kmetijsko-gozdarskim zavodom Nova Gorica – izpostavo Postojna⁴. Na ta tip dogodka smo vabili kmete posamezno ter njihovo kmetijo obravnavali tako skozi naravovarstveni kot kmetijski vidik in pretehtali možnosti vpisa določenih operacij in ukrepov Skupne kmetijske politike oziroma morebitno sodelovanje v projektnih aktivnostih. Informativne dneve smo organizirali v letih 2022 in 2023, v obeh letih so bili res dobro obiskani (11 oz. 15 individualnih sestankov). Ocenjujemo, da je večji obisk kmetov v letu 2023 spodbudila tudi menjava programskega obdobja Skupne kmetijske politike v letu 2023, ki je prinesla kar nekaj sprememb. Veliko časa in energije smo posvetili tudi pomoči kmetom pri urejanju dokumentacije, tako projektno zahtevane kot obvezne za kmetijske subvencije. Nujno se nam je zdelo pomagati pri administraciji ne le tistim, ki so se z vpisi v operacije intervencije KOPOP spoznali prvič, ampak tudi preostalim, čeravno zgolj z dostavo prenovljenih evidenc za operacije KOPOP ali informacijami o oddaji vloge za pridobitev pomoči po suši v letu 2022.

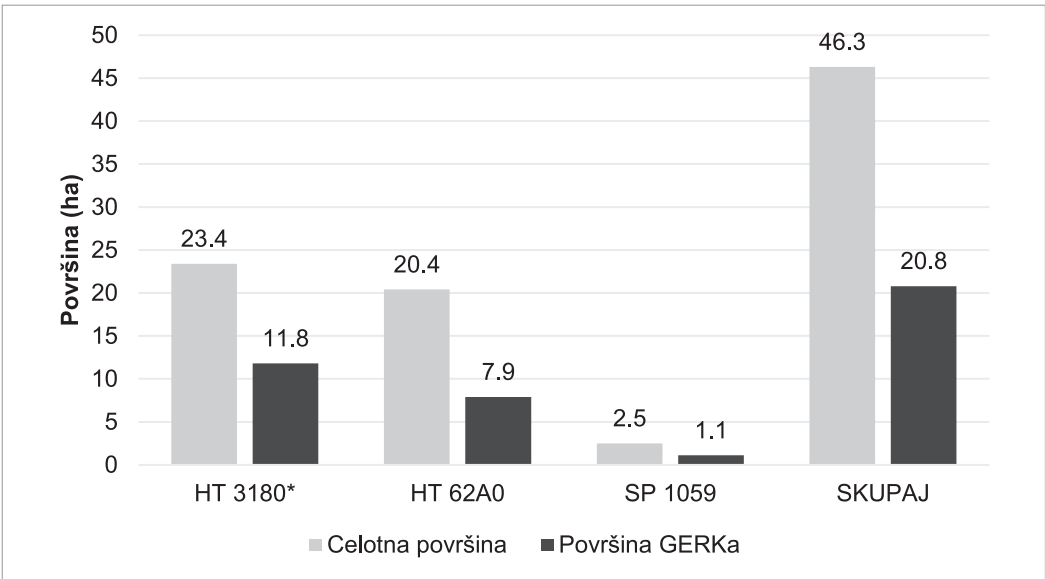
Zaupanje in odnos med zaposlenimi v KP PPJ in vsakim posameznikom, v tem primeru kmetom, smo gradili še s številnimi drugimi dogodki, organiziranimi posebej zanje. Pripravili

4 Partner projekta PIVKA.KRAS.PRESIHA.

smo veliko tematskih predavanj in izobraževanj, individualna terenska srečanja za usmerjanje izvedbe in pregled izvedenih ukrepov, organizirali vodeni ogled Ekomuzeja Pivških presihajočih jezer, organizirali skupno druženje ob zaključku projektnih aktivnosti ter jih v okviru projekta peljali na ekskurzijo z ogledom dobrih praks v Halozah. Zaposleni v parku se trudimo, da bi letna ekskurzija z ogledom dobrih praks postala tradicionalna in vedno bolj obiskana.

2.2.3 Rezultati

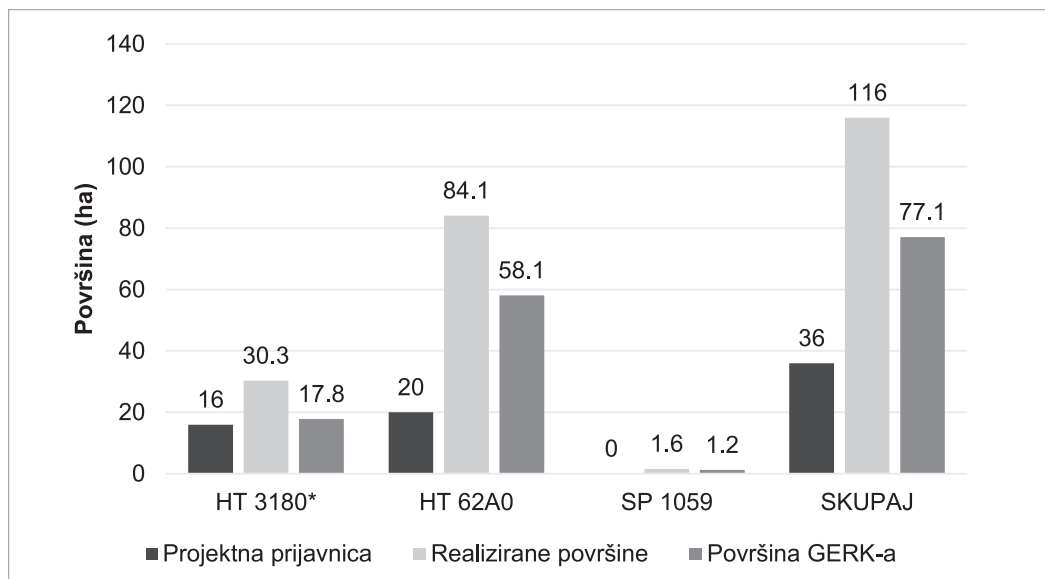
Površine, ki smo jih kmetom oddali v skrbniško varstvo na posameznem habitatnem tipu oz. območju pojavljanja vrste, so prikazane na sliki 2. V levih stolpcih so prikazane celotne površine oddanih zemljišč, v desnih pa le tisti deli teh zemljišč, na katerih so vrisani GERK-i, saj je na njih možna kmetijska raba. Deli odkupljenih zemljišč so pokriti tudi z drugimi rabami, kot so npr. kmetijsko zemljišče v zaraščanju, kmetijsko zemljišče, poraslo z gozdnim drevjem, cesta, gozd in podobno, kjer kmetijska raba ni mogoča. Odkupovali smo zemljišča v celoti, ne le travnike oz. travišča, na katerih je mogoče vrisati GERK-e ter jih upravljati s kmetijskimi praksami.

Slika 2: Celotne površine občinskih zemljišč v skrbniškem varstvu na posameznem habitatnem tipu oz. območju pojavljanja vrste ter površine teh zemljišč s kmetijsko rabo, na katerih so vrisani GERK-i.

Figure 2: The total area of municipal land under protection in each habitat type or species occurrence area, and the area of the land in agricultural use on which the geographical agricultural units are plotted.

Zasebne površine, ki smo jih s pomočjo kmetov vključili v pogodbeno oziroma skrbniško varstvo na posameznem habitatnem tipu oz. območju pojavljanja vrste, so prikazane na sliki 3. Za boljšo predstavitev rezultatov smo prikazali projektno načrtovane in realizirane površine, v skrajno desnih stolpcih pa le tiste dele teh zemljišč, na katerih so vrisani GERK-i, saj je na njih možna kmetijska raba.

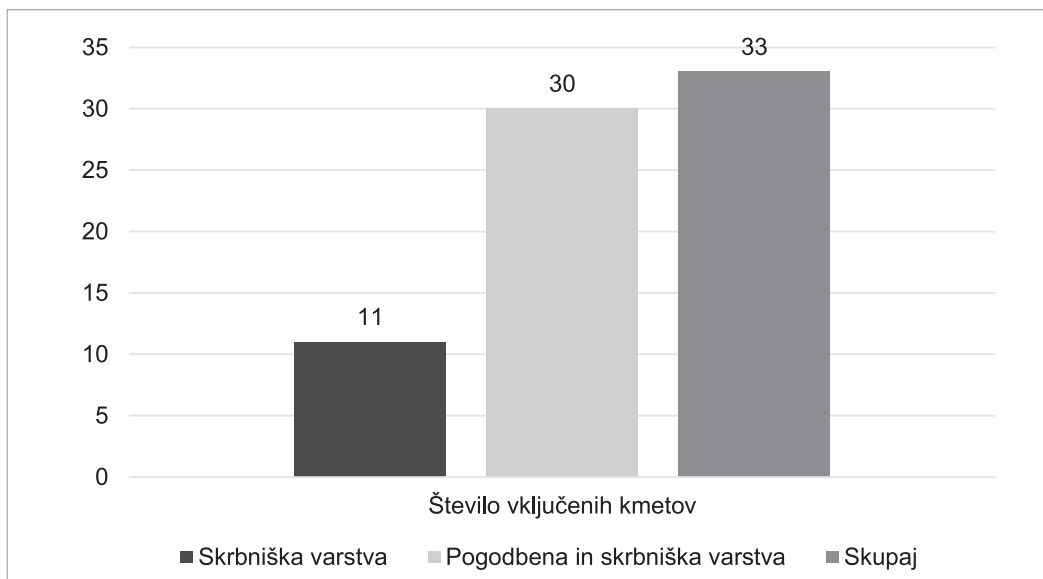
Slika 3: Celotne površine zasebnih zemljišč v pogodbenem ali skrbniškem varstvu na posameznem habitatnem tipu oz. območju pojavljanja vrste ter površine teh zemljišč s kmetijsko rabo, na katerih so vrisani GERK-i.

Figure 3: The total area of private land under contract-based protection in each habitat type or species occurrence area, and the area of this land in agricultural use on which the geographical agricultural units are plotted.

Pogodb na zasebnih zemljiščih, pomembnih za strašničinega mravljiščarja, projektno nismo predvideli, a se je ob pripravi javnih pozivov izkazalo, da na vseh presihajočih jezerih znotraj krajinskega parka vpis operacije VTR ni mogoč. Na Velikem Drskovškem, Malem Zagorskem in Parskem jezeru je namreč mogoč vpis operacije MET, saj je tam v ospredju ohranjanje populacij metuljev in ne koscev. Ker so se odzvali tudi kmetje z zemljišči na teh območjih, smo projektna plačila prilagodili glede na plačilo za operacijo MET ter jim omogočili vključitev v projekt, kar prikazujejo stolpci „SP 1059“ na sliki 3.

Poleg doseganja projektno zastavljenega cilja vključenih površin je razširitev aktivnosti na zasebna zemljišča pozitivno vplivala na ugodno stanje vseh treh obravnavanih travniških habitatov ter občutno povečala število vključenih kmetov. Tako smo naravovarstvene smernice in osnovne ideje varovanja narave skozi prilagojene kmetijske prakse razširili na številne lokalne kmete.

Za boljšo predstavitev smo vključenost kmetov v projekt predstavili na sliki 4, ki prikazuje številko kmetov, vključenih v skrbniško varstvo odkupljenih zemljišč, ter število kmetov, vključenih v pogodbeno in skrbniško varstvo zasebnih ali najetih zemljišč. Skupno število kmetov ni enako seštevku obeh kategorij, saj so se skrbniki odkupljenih zemljišč v projektne aktivnosti vključili tudi z lastnimi oz. najetimi zemljišči. Samo 3 kmetje so vključeni le kot skrbniki odkupljenih zemljišč.

Slika 4: Število kmetov, vključenih v skrbniška varstva odkupljenih zemljišč ter pogodbena in skrbniška varstva zasebnih oziroma najetih zemljišč, ter skupno število vključenih kmetov.

Figure 4: Number of farmers involved in protection of purchased land and contract-based protection of private or leased land and the total number of farmers involved.

2.3 VZPOSTAVITEV IN VZDRŽEVANJE PREHODNIH SUKCESIJSKIH STANJ TER PREPREČEVANJE ZARAŠČANJA NA HT 3180* IN HT 62A0

2.3.1 Namen

Stanje ohranjenosti obeh habitatnih tipov, vključenih v projekt, je ogroženo predvsem zaradi intenzivnega procesa zaraščanja zemljišč, ki je posledica opuščanja kmetijske rabe: košnje na mokrotnih travnikih oziroma košnje in paše na suhih travnikih. Opuščanju kmetovanja botrujejo predvsem naravne danosti. Na mokrotnih travnikih so med razlogi poplavna dinamika območja, slaba kakovost krme in tehnično zahtevna košnja. Na suhih traviščih pa sta zadnjima dvema dejavnikoma pridruženi še velika kamnitost terena in zemljiškoknjižna razdrobljenost zemljišč.

Z odstranjevanjem zarasti smo povečali površine ekstenzivnih travnikov in oblikovali prehodna sukcesijska stanja, s čimer smo vsaj deloma zaustavili procese zaraščanja na obeh obravnavanih habitatnih tipih.

2.3.2 Izvajanje in izzivi

Zunanjega izvajalca za izvedbo odprave zarasti na občutljivih območjih presihajočih jezer smo z javnim naročilom izbrali v začetku leta 2022. Odstranjevanje zarasti na zemljiščih presihajočih jezer v lastni izvedbi smo ponudili tudi zainteresiranim kmetom. Za to možnost se je odločilo 36 % kmetov, medtem ko je preostalih (64 %) čiščenje izvedel izbrani zunanji izvajalec.

Za izvajanje aktivnosti smo morali izdelati načrte odstranitve zarasti in pridobiti vsa potrebna dovoljenja, saj so zemljišča presihajočih jezer po Zakonu o vodah (2002) kategorizirana kot vodna zemljišča. Poleg vodnih soglasij, ki jih izdaja Direkcija Republike Slovenije za vode smo pridobili še dovoljenja za poseg v naravo, ki jih izdaja upravna enota. Pravni podlagi, ki od načrtovalcev posegov v okolje terjata pridobitev navedenega dovoljenja, sta Zakon o ohranjanju narave (1999) ter Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (2004). V Prilogi 10 je navedeno, da je za izvajanje vzdrževalnih del na vodnih in priobalnih zemljiščih potrebna pridobitev dovoljenja za poseg v naravo.

Odstranjevanje zarasti je potekalo skladno s pripravljenimi načrti (kombinacija ročnega in strojnega odstranjevanja), v nenehnem sodelovanju z zaposlenimi v krajinskem parku, predvsem pa s sprotnim prilagajanjem glede na izkušnje ob izvedbi del. Na kamnitih robnih površinah jezer je bilo opravljenega veliko ročnega dela, kar je imelo manjši vpliv na strukturo tal in bilo ugodneje za habitatni tip, ki je zelo občutljiv in ima majhno nosilnost. Časovni okvir odstranjevanja zarasti je bil skladno z Zakonom o divjadi in lovstvu (2004) umeščen med 1. avgust in 1. marec. Po Odloku o KP PPJ (2014) pa je okvir za izvedbo te aktivnosti še krajši, saj je strojno krčenje grmovja in drevja (z mulčenjem) na varstvenem območju jezer po 12. členu Odloka prepovedano. Izjemoma je med 30. septembrom in 1. marcem dovoljena ponovna vzpostavitev ali sanacija ekstenzivnih travnikov s primerno mehanizacijo in ob zadostni suhosti tal. Zaradi kratkega obdobja, ko je odprava zarasti dovoljena, nam v prvi jeseni in zimi 2022/2023 ni uspelo zaključiti čiščenja v načrtovanem obsegu.

Pred nadaljevanjem odstranjevanja zarasti smo odkupili še 3 zemljišča ter k projektnim aktivnostim pritegnili še 5 zainteresiranih kmetov, ki so se vključili z lastnimi ali najetimi površinami, s čimer smo pridobili dodatna območja, namenjena vzpostavitvi prehodnih sukcesijskih stanj na habitatnem tipu 3180*. Z izvedbo ponovne odprave zarasti na že izkrčenih površinah (mulčenje v prejšnji fazi izkrčenih površin, kjer se je to izkazalo potrebno) ter odstranjevanjem zarasti na dodatnih površinah smo tako začeli pozno poletje 2023. Zaradi obilnih padavin v začetku avgusta ter neobičajnega pojavljanja jezer v poletnem času smo z ukrepom pričeli kasneje, kot bi si želeli. Aktivnosti smo nadaljevali, takoj ko so se tla dovolj osušila, ter jih pospešeno izvajali do konca projektnega obdobja.

Za izvedbo odprave lesne zarasti na suhih traviščih smo poletje 2022 z javnim naročilom izbrali zunanje izvajalca. Na zemljiščih suhih travišč se je za odstranjevanje zarasti v lastni izvedbi odločilo več kmetov. Dobra polovica vključenih kmetov (52 %) je lesno zarast odstranjevala sama, preostalih 43 % pa je ta poseg opravil izbrani zunanji izvajalec.

Podobno kot pri mokrotnih travnikih smo tudi v tem primeru oblikovali načrte za izvedbo del in Zavod Republike Slovenije za varstvo narave zaprosili za izdajo strokovnega mnenja in soglasja (po 117. členu ZON-a), saj v tem primeru ni šlo za vodna zemljišča. Glavna omejitev na tem habitatnem tipu je časovne narave, kajti odstranjevanje zarasti je dovoljeno med 1. avgustom in 1. marcem, skladno z Zakonom o divjadi in lovstvu (2004). Za dela smo imeli tako več časa kot na presihajočih jezerih. Zunanji izvajalec je z deli začel jeseni 2022, postopno in ob našem rednem usmerjanju. Proces sta ovirali velika zemljiška razdrobljenost in nedostopnost zemljišč z mehanizacijo.

Med pridobivanjem zainteresiranih kmetov, ki bi se s svojimi ali najetimi površinami vključili v projekt, se je izkazalo, da so pogoji, ki jih zahtevamo po končanju projekta, za

določena zemljišča prezahtevni (na suhih traviščih smo zahtevali vpis v operacijo HAB, ki dovoli košnjo oz. pašo šele po 10. juniju oz. 20. juniju). Površine, na katerih izkrčimo zarast, je v prvih letih treba obdelovati intenzivneje, drugače travišč ni mogoče vzpostaviti, saj se s pozno košnjo oziroma obdelavo (skladno z obstoječimi operacijami intervencije KOPOP) lesna zarast prehitro vrne. Kot dodaten izziv se pojavi vprašanje zmožnosti košnje teh zemljišč, predvsem tistih, kjer so naravne danosti neugodne (velika kamnitost in razgibanost terena), zato se kmetje niso odločili za vključevanje v to aktivnost, mi pa navkljub naporom nismo dosegli projektnih ciljev. Po dogovoru z Ministrstvom za naravne vire in prostor smo zato objavili še en javni poziv, ki je vabil k vključevanju zemljišč, na katerih je sprva zahtevana le ekstenzivna kmetijska raba, brez vpisov v dodatne, zahtevnejše ukrepe. Prihodnjo rabo zemljišč smo omejevali manj kot v preostalih pogodbah (navedli smo le izvajanje ekstenzivnega kmetovanja, prepoved požiganja, apnenja, gnojenja z mineralnimi gnojili, zasajevanja s komercialnimi travnimi mešanici). Na njih bodo zainteresirani kmetje pasli živino (površine so prikazane s stolpci »Paša« na sliki 6).

Z izvajanjem aktivnosti smo nadaljevali v poznem poletju 2023. Na tem habitatnem tipu smo zaradi velike razmočenosti terena po obilnih padavinah v začetku avgusta izvajanje začeli na bolj kamnitih površinah. Z izvedbo ponovne odprave zarasti (mulčenje v prejšnji fazi izkrčenih površin, kjer se je to izkazalo potrebno) in odprave zarasti na dodatnih površinah smo nadaljevali, takoj ko so se tla dovolj osušila, ter omenjeni aktivnosti pospešeno izvajali do konca projektnega obdobja.

Pomembno je poudariti, da je na usmerjanje odstranjevanja zarasti na obeh habitatnih tipih vplivalo več dejavnikov. V prvi vrsti razpoložljiva zemljišča, torej tista, ki smo jih odkupili, oziroma zasebna, prijavljena s strani zainteresiranih posameznikov. Skupaj so predstavljala površine, na katerih smo lahko načrtovali aktivnosti in jih kasneje tudi izvajali. Dodatno je na območja vzpostavljanja prehodnih sukcesijskih stanj vplivala tudi razporeditev dejanske in namenske rabe. Velikokrat se zgodi, da dejanska raba v evidenci dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ni enaka stanju na terenu. Večinoma so bile na območjih ponovnega vzpostavljanja travišč določene dejanske rabe, kjer je odstranjevanje zarasti omogočeno. To so: kmetijsko zemljišče v zaraščanju (1410), drevesa in grmičevje (1500), neobdelano kmetijsko zemljišče (1600) ali kmetijsko zemljišče, poraslo z gozdnim drevjem (1800). Če so bila zelena območja na presihajočih jezerih po dejanski in namenski rabi gozdna zemljišča, pa do krčitve ni moglo priti zaradi že prej omenjenega 12. člena Odloka o KP PPJ (2014) in določb Zakona o gozdovih (1993).

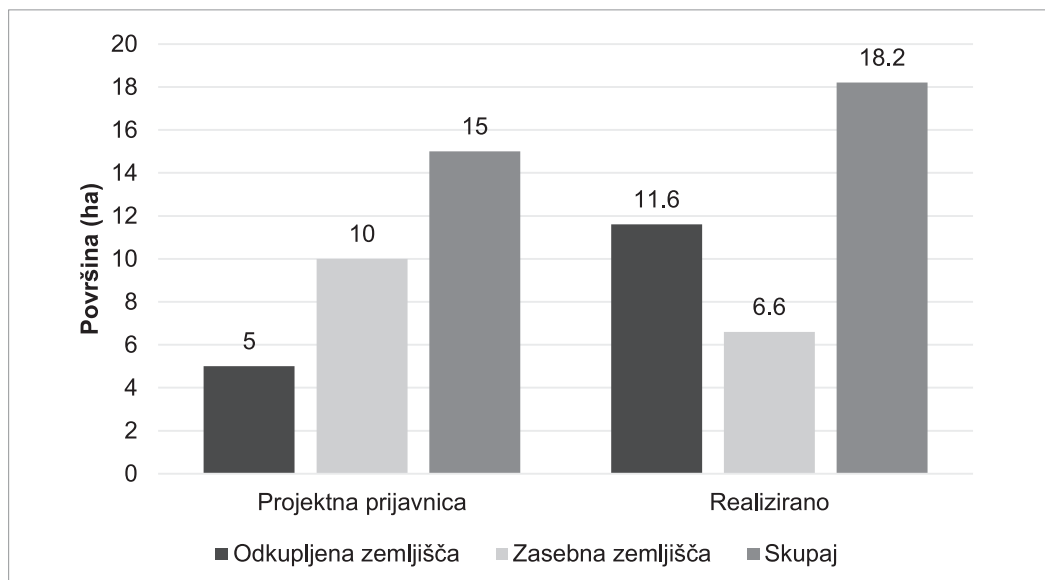
V času priprave aktualnega Občinskega prostorskega načrta Občine Pivka (v nadaljevanju OPN) (2010) je bilo prav z namenom zagotavljanja ugodnih pogojev za izboljšanje stanja vrst in habitatnih tipov na območju jezer oblikovanih več posebnih območij kategorizirane namenske rabe z namenom ponovnega vzpostavljanja travišč (t. i. krajinske podenote). Le na teh območjih smo lahko od Zavoda za gozdove Slovenije (v nadaljevanju ZGS) pridobili tudi odločbe za krčitev gozda, vendar le izjemoma, skladno s prijavami zainteresiranih posameznikov in zaokroževanjem izkrčenih površin.

Za razliko od mokrotnih travnikov smo na suhih traviščih večkrat odstranjevali robne dele gozda, ki mejijo na kmetijska zemljišča, če so zainteresirani kmetje za to izkazali pobudo. Večinoma pa smo krčili površine z dejansko rabo 1410, 1500, 1600 in 1800. V OPN-ju (2010) je tudi na območju habitatnega tipa 62A0 oblikovanih precej t. i. krajinskih podenot z namenom

ponovnega vzpostavljanja travišč, podobno kot pri 3180*. Pri umeščanju aktivnosti nismo uspeli privabiti lastnikov zemljišč, na katerih so definirana ta posebna območja. Na območju presihajočih jezer so dna jezer, kjer smo izvajali aktivnosti, pretežno v zasebni lasti, medtem ko so obrobni deli večinoma v lasti lokalnih agrarnih skupnosti (v nadaljevanju AS). Tako je na območju habitatnega tipa 62A0 veliko več zemljišč v lasti AS, obenem pa so zemljišča še bistveno večja, tudi nad 250 ha. Umeščanje novo vzpostavljenih travišč je tako dodatno oteženo zaradi usklajevanja v AS-ju, urejanja najemnih razmerij in njihove trajnosti, poleg tega velikost zemljišč vpliva tudi na odločbe ZGS-ja za krčitev gozda. Če namenska raba ni kmetijsko zemljišče, je oddaja vloge za krčitev gozda za namene vzpostavitve kmetijskih zemljišč praktično nesmiselna, saj v območju namenske rabe gozd ZGS lahko izda soglasje za krčitev le do 0,5 ha. To na obsežnih zaraščajočih se površinah suhih travnikov ni smiselno, razen če so krčitve umeščene ob že obstoječa kmetijska zemljišča. Kljub velikim naporom, ki smo jih namenili temu področju, krčitev nismo mogli uresničiti. Ugotovili smo, da bomo morali v prihodnje intenzivno sodelovati v postopkih spreminjanja OPN-ja ter pri tem posvečati več pozornosti določanju namenske rabe, smiselnemu umeščanju kmetijskih površin in spodbujanju vzdrževanja prehodnih sukcesijskih stanj, ki vplivajo na ohranjanje obravnavanih habitatnih tipov ter videz ekstenzivne kmetijske krajine.

2.3.3 Rezultati

Površine, ki smo jih načrtovali in dejansko očistili lesne zarasti na zasebnih ali odkupljenih zemljiščih na habitatnem tipu presihajoča jezera, so prikazane na sliki 5.

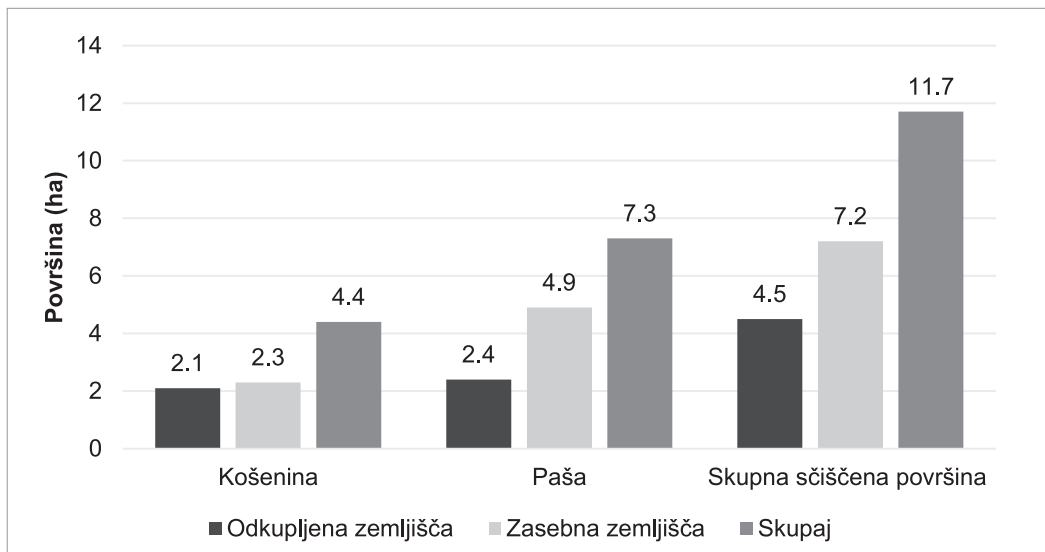

Slika 5: Načrtovane in realizirane površine na habitatnem tipu 3180*, na katerih je bila odstranjena zarast.

Figure 5: Planned and realised areas of habitat type 3180* where vegetation was removed.

Površine, ki smo jih očistili lesne zarasti na zasebnih ali odkupljenih zemljiščih na habitatnem tipu vzhodna submediteranska suha travišča, so prikazane na sliki 6. Pri tem ločeno

prikazujemo realizirane površine, ki bodo v prihodnje košenine, ter površine, na katerih se bo izvajala paša.

Slika 6: Površine na habitatnem tipu 62A0, na katerih je bila odstranjena zarast, ter njihova raba v prihodnje.
Figure 6: Areas of habitat type 62A0 where vegetation was removed, and their future use.

Skrbniki odkupljenih zemljišč ter pogodbeniki zasebnih zemljišč so se zavezali, da bodo povečano površino travišč, če bo tam omogočena kmetijska raba, v prihodnje redno vzdrževali in s tem preprečevali ponovno zaraščanje.

2.4 VZDRŽEVANJE POVRŠIN S PAŠO

2.4.1 Namen

Suha travišča so v nižinskem delu krajinskega parka najpogostejši traviščni habitat, ki se v veliki meri pojavlja na območjih, kjer je košnja otežena, marsikdaj celo nemogoča, zaradi velike kamnitosti, plitvih tal in razgibanega terena. Ta travišča kmetje vzdržujejo s pomočjo pašnih živali.

V času priprave projektne prijavnice smo znotraj krajinskega parka opazili veliko terenu neprilagojene paše, ki se je odražala v mestoma prepasenih in pregaženih pašnikih (predvsem v deževnih obdobjih), neenakomerno popasenih območjih kot tudi prevelikem številu pašnih živali na površino (prevelika obtežba), kar prav tako negativno vpliva na ohranjenost habitatnega tipa. Z aktivnostmi projekta smo želeli več pozornosti nameniti odpravljanju neustreznih načinov paše.

2.4.2 Izvajanje in izzivi

Z aktivnostmi smo spodbudili izvajanje prilagojene paše po sistemu čredink. Gre za razdelitev večje površine pašnikov na več manjših čredink, kjer nato kmet razporeja svoje pašne živali. Tak način paše je manj obremenilen za okolje, saj je paša bolj nadzorovana in usmerjena, s čimer se zmanjšajo negativni učinki na habitatni tip. Takšno upravljanje prinaša koristi tudi kmetu, saj so izločki živali bolj enakomerno razdeljeni in tako enakomernejše gnojijo pašno površino, ki je posledično bolj kakovostno in temeljiteje izrabljena. Zmanjša se obseg neizrabljenih delov pašnika, ki predstavljajo zametke zaraščanja in prinašajo kmetu dodatno delo.

Priprava javnega poziva za privabljanje zainteresiranih kmetov je sovpadala s pripravo novega Strateškega načrta skupne kmetijske politike, v katerem je osnovana nova operacija intervencije KOPOP poimenovana Suhi kraški travniki in pašniki (v nadaljevanju SUHI_KTP). Operacijo je mogoče izvajati na kraških pašnikih zahodne Slovenije. Gre za prvo operacijo, ki je namenjena ohranjanju dobrega stanja travnišč, ki se predvsem pasejo, in ne le zaščititi pašnih živali (doslej so bile dostopne le operacije za varovanje pašnih živali pred napadi velikih zveri). Dodaten pozitiven vidik zadevne operacije je, da so vpis omogočili tudi na GERK-ih z rabo 1320 (travinje z razpršenimi neupravičenimi lastnostmi). GERK s to rabo je pogost na zemljiščih, na katerih se izvaja paša, vpis operacij intervencije KOPOP (npr. vpis operacije HAB) pa do uveljavitve aktualnega Strateškega načrta ni bil mogoč. Ker je vpis nove operacije možen tudi na območju Pivške kotline, smo skrbniška in pogodbenarstva posledično oblikovali tako, da podpisniki z vpisom operacije SUHI_KTP zagotavljajo trajnost projektnih aktivnosti še po izteku projekta.

S projektnimi aktivnostmi smo se usmerili v vzpostavlanje pašnikov (oblikovanje pašnih ograj po standardih zaščite pred velikimi zvermi) ter uvajanje paše po čredinkah. K sodelovanju smo privabili 5 kmetov z lastnimi ali najetimi površinami, ki obsegajo vsaj 3 ha. Na obsežnejših površinah je vzpostavitev takšnega načina paše smotrnejša, saj s tem zagotovimo daljše obdobje paše rejnih živali, ki temeljiteje izrabijo pašno površino ob hkratnem zagotavljanju ohranitvenega stanja travnišč.

Kmetje so od leta 2023 na območju pojavljanja suhih travnišč (HT 62A0) znotraj parka lahko vpisali KOPOP operaciji HAB ali SUHI_KTP. Časovni okvir rabe zemljišč pri obeh operacijah je enak, prav tako je obe operaciji možno izvajati na GERK-ih z rabo 1300 in 1320. Razlika se pojavi pri dodatnih zahtevah operacije SUHI_KTP, namenjenih varovanju travnišč, ter finančnih nadomestilih, ki v primeru HAB znašajo 312,90 €/ha, v primeru SUHI_KTP pa 249 €/ha. Višina finančnih nadomestil je odvisna od predpisanih zahtev ravnanja in se po vnaprej določeni metodologiji izračuna na podlagi izpada dohodka in stroškov dodatnega dela, ki ga ima kmet z izvajanjem posamezne operacije oziroma prilagojene kmetijske prakse.

Kmetje so pri odločanju o izvajanju nove operacije SUHI_KTP izpostavili predvsem zahtevo, ki prepoveduje dokrmljevanje na pašniku. Z vidika naravovarstva je prepoved krmljenja razumljiva (izogib degradacije pašne površine zaradi gaženja oz. teptanja površine predvsem ob samem krmišču oz. napajališču). Po drugi strani je ta zahteva za kmeta lahko omejujoča zlasti v letih, ko so vremenski vplivi neugodni in se pojavlja suša. Takrat namreč na površinah z vpisano intervencijo SUHI_KTP veljajo omejitve, ki utegnejo kmetom oteževati tudi izvajanje intervencije Dobrobit živali (če jo izvajajo). Pri tej intervenciji je ena od zahtev

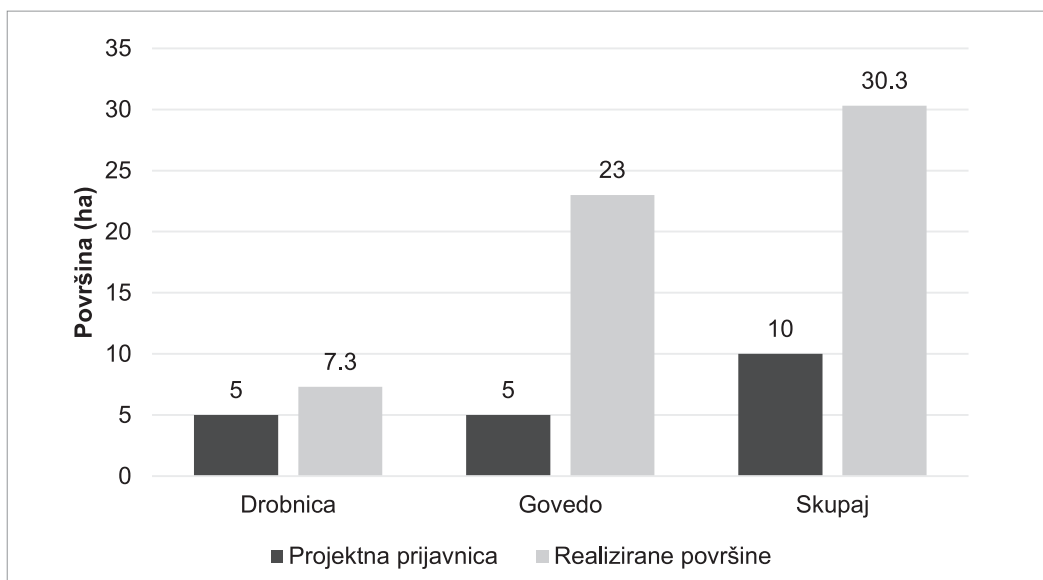
namreč zagotavljanje neprekinjene paše 120 dni v primeru paše govedi in 180 oz. 210 dni v primeru paše drobnice.

Zaposleni v KP PPJ in kmetijski svetovalci smo pri kmetih zaznali zadržke do nove operacije SUHI_KTP. Slednji so jo zato neradi svetovali kmetom in jih raje usmerili v vpis operacije HAB. To je še dodatni razlog, da je na območju KP Pivška presihajoča jezera operacija HAB daleč najpogostejša. Operacijo SUHI_KTP smo med izvajanjem projektnih aktivnosti kljub temu promovirali med sodelujočimi kmeti, saj je izboljšanje načina paše ključnega pomena za izboljšanje stanja ohranjenosti HT-ja vzhodna submediteranska suha travišča, ki je v parku najpogostejši travniški habitatni tip. To prinaša dodatno korist tudi kmetom, saj bodo bolj kakovostno izrabili pašne površine.

Izkazalo se je, da so operacijo SUHI_KTP vpisali le kmetje, ki so vključeni v aktivnosti projekta PIVKA.KRAS.PRESIHA. Te površine bomo v prihodnje spremljali kot vzorčne pašnike za upravljanje zadevnega habitatnega tipa. Kljub temu ugotavljamo, da zaradi tako omejenega vpisa operacije SUHI_KTP doseganje ugodnega stanja suhih travišč (62A0) na območju KP PPJ ni zagotovljeno v zadostni meri.

2.4.3 Rezultati

Površine, ki smo jih vključili v projektni ukrep za prilagojeno izvajanje paše na habitatnem tipu vzhodna submediteranska suha travišča, so prikazane na sliki 7. Za boljšo predstavitev rezultatov smo poleg projektno načrtovanih in realiziranih površin prikazali še površine, na katerih se bo paslo govedo, in tiste, na katerih se bodo pasle ovce.

Slika 7: Površine habitatnega tipa 62A0, vključene v vzdrževanje s pašo.

Figure 7: Areas of habitat type 62A0 included in maintenance by grazing.

3 ZAKLJUČEK

Ob izvajanju projektnih aktivnosti za doseganje vseh treh obsežnih varstvenih ciljev smo pridobili veliko novega znanja in izkušenj. Sedaj, ko so vse obveznosti za nami, jih je možno kritično ovrednotiti.

Kratek čas izvajanja projekta je v veliki meri vplival na vse sodelujoče in vse aktivnosti. Zaradi pozne potrditve projekta in nemožnosti njegovega podaljšanja smo se pri izpolnitvi kazalnikov večkrat znašli v zagati. To je bilo najbolj izrazito pri neposrednih aktivnostih projekta na terenu, ki jih poleg zakonskih okvirjev omejujejo tudi vremenske razmere. Pri pripravi in izvedbi naslednjega projekta si bomo zagotovo prizadevali za daljše obdobje izvajanja ter izpolnitev vseh navedenih kazalnikov.

Veliko novega znanja in izkušenj smo pridobili pri obnovi zaraščenih površin in njihovem spreminjanju nazaj v travišča. Obnova se je izkazala za zelo drag in zamuden postopek, ki običajno močno poseže v naravo, če želimo doseči želeni učinek. Z izkušnjami tega projekta bomo v prihodnje bolj realistično načrtovali in se lažje sporazumeli tako s kmeti kot izvajalci odprave zarasti.

Pregled razpredelnice za evidentiranje dela je pokazal, da je treba v prihodnjih projektih bistveno več pozornosti nameniti komunikacijskim aktivnostim, ki so odločilne za uresničitev zastavljenih ciljev. Veliko dobre in iskrene komunikacije z deležniki na terenu je ključ do uspeha vsake aktivnosti. To kažejo tudi naši rezultati – skupaj je bilo v projektne aktivnosti zajetih več kot 150 ha zemljišč in vključenih več kot 30 kmetov, kar je daleč presegló načrtovano ter predstavlja poglobitno osnovo za nadaljnje delo Krajinskega parka Pivška presihajoča jezera.

4 SUMMARY

Between the years 2021 and 2023, in the Seasonal Lakes of Pivka Nature Park, we implemented the Improving the Conservation Status of Species and Habitat Types of the Seasonal Lakes of Pivka Nature Park – PIVKA.KRAS.PRESIHA project, which was co-financed by the European Union from the European Regional Development Fund and the Republic of Slovenia, Municipality of Pivka (as a leading partner) cooperated with professional institutions in the field of nature protection, agriculture and biology⁵.

Activities related to grassland habitats were carried out on purchased land and privately owned land. It involved the implementation of adapted agricultural practices, the removal of woody vegetation and the restoration of meadows, on wet and dry meadows within the park. We have ensured the long-term nature of the activities through the establishment of contract-based protection and interweaving with the existing agricultural policy in Slovenia.

We gained a lot of new knowledge and experience while implementing all three extensive conservation goals. Now that all obligations are behind us, it is much easier to critically evaluate them.

5 Zavod Republike Slovenije za varstvo narave – območna enota Nova Gorica; Kmetijsko-gozdarski zavod Nova Gorica – izpostava Postojna; Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije Univerze na Primorskem.

The short duration of the project is definitely the one that had a great impact on everyone involved and on all activities. Due to the late approval of the project and the inability to extend its duration, we often found ourselves in a quandary when it came to fulfilling the indicators. This was most evident in the project activities in the field, which are limited by the legal framework as well as the weather conditions. When preparing and implementing the next project, we will definitely strive for a longer implementation period and the fulfilment of all the foreseen indicators.

We gained a lot of new knowledge and experience in the restoration of overgrown areas and their recovery to grasslands. This is a very expensive and time-consuming process, which is usually a fairly rough intervention in nature. With the experience of this project, we will plan more realistically in the future and communicate more easily with both farmers and contractors.

A rough inspection of the table for recording the work tasks showed that in future projects much more attention should be paid to communication activities, which are a decisive factor to the realization of the set goals. A lot of good and honest communication with stakeholders in the field is the key to the success of any activity. This is also shown by our results – in total, over 150ha of land was included in the project activities, which we achieved through more than 30 farmers, which far exceeded the plan and represents the main basis for the further work in the Seasonal Lakes of Pivka Nature Park.

5 VIRI

1. Biodiva – društvo varstvenih biologov, 2022. *Stanje populacije ogroženega metulja travniškega postavneža (Euphydryas aurinia) na območju Pivških Zagorskih jezer. Poročilo za leto 2022.*
2. Glasnović, P. in Surina, B., 2021. *Analiza sestojev v Krajinskem parku Pivška presihajoča jezera. Prvo poročilo.* Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije.
3. Gorkič, I., 2023. *Populacijska struktura in ocena ogroženosti strašničinega mravljiščarja (Phengaris teleuis) na območju Pivških presihajočih jezer.* Zaključna naloga. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije.
4. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2023. *Zbirna vloga 2023 – navodila za uveljavljanje intervencij iz Strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023–2027.*
5. Občina Pivka, 2020. *Projektna naloga PIVKA.KRAS.PRESIHA.*
6. *Odlok o Krajinskem parku Pivška presihajoča jezera*, 2014. Uradni list RS, št. 43/14. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2014-01-1783/odlok-o-krajinskem-parku-pivska-presihajoca-jezera> [1. 8. 2023].
7. *Občinski prostorski načrt Občine Pivka*, 2010. Uradni list RS, št. 79/10. Dostopno na: <https://pivka.si/DownloadFile?id=37621> [2. 8. 2023].

8. *Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja*, 2004. Uradni list RS, št. 130/04, 53/06, 38/10 in 3/11. Dostopno na: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV5539> [1. 8. 2023].
9. Surina, B. in Modrić Surina, Ž., 2022. *Strokovno svetovanje pri izvedbi aktivnosti v letu 2022. Vmesno poročilo*.
10. *Zakon o divjadi in lovstvu*, 2004. Uradni list RS, št. 16/04, 120/06 – odl. US, 17/08, 46/14 – ZON-C, 31/18, 65/20, 97/20 – popr., 44/22 in 158/22. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3780> [28. 7. 2023].
11. *Zakon o gozdovih*, 1993. Uradni list RS, št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 22/14 – odl. US, 24/15, 9/16, 77/16 in 78/23 – ZUNPEOVE. Dostopno na: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO270> [1. 8. 2023].
12. *Zakon o ohranjanju narave*, 1999. Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18, 82/20, 3/22 – ZDeb, 105/22 – ZZNŠPP in 18/23 – ZDU-1O. Dostopno na: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO1600> [1. 8. 2023].
13. *Zakon o vodah*, 2002. Uradni list RS, št. 67/02, 2/04 – ZZdrI-A, 41/04 – ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14, 56/15, 65/20, 35/23 – odl. US, 78/23 – ZUNPEOVE in 52/24 – odl. US. Dostopno na: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO1244> [1. 8. 2023].
14. Volčič, T., Mrzlič, D., Zadnik, D., Sotlar, M., Šubara, G., 2013. *Zakrivljeno palico v roki – Zgodovinski pomen paše in pašništva za okolje*. Projekt APRO – Čezmejna pobuda za zaščito in revitalizacijo biološke raznovrstnosti okolja z rejo avtohtonih pasem. Nova Gorica: KGZS – Kmetijsko-gozdarski zavod.

Nina Doles
Občina Pivka
Kolodvorska cesta 5
SI-6257 Pivka, Slovenija
nina.doles@pivka.si